

Maankohoaminen | 3

Pirunpellot

TEHTÄVÄT/FAKTA / Taso 2

Maankohoaminen | 3

Pirunpellot

Nämä pyöreät kivet muodostavat pirunpellon. Ennen muinoin uskottiin, että kivisen pellon oli kyntänyt itse piru. Mitenköhän pirunpellot ovat muodostuneet? KUVA: Erik Engelro

1.

Katso kuvaa ja pohdi kysymyksiä. Voit pohtia asiaa itseksesi tai keskustella siitä muiden kanssa, mutta oikeita vastauksia ei tarvitse tietää. Aikaa on noin 5 minuuttia.

- Mitenköhän kivet ovat päätyneet paikoilleen?
- Miten kivistä on tullut pyöreitä?
- Oletko nähnyt samantapaisia kivipeltoja siellä päin, missä asut?

2.

Lue pirunpelloista kertova teksti.

Käytä omaa kehoasi tai luonnosta löytämääsi materiaalia ja näytä, miltä pirunpelto näyttää. Aikaa on noin 15 minuuttia.

3.

Esittele pirunpeltosi muille ja kerro siitä.

Vastaa esittelyssä seuraaviin kysymyksiin:

- Mistä pirunpellon tunnistaa maisemassa?
- Selitä, miten meri lajittelee moreenin niin, että vain isommat kivet jäävät paikoilleen. Minne hiekka ja savi ovat kadonneet?
- Miten kivistä on tullut pyöreitä?

Maankohoaminen | 3

Pirunpellot

Pirunpellon kivet ovat hioutuneet sileiksi, kun aallot ovat vierittäneet ja hanganneet niitä toisiinsa. Nykyisin pirunpeltoja on sekä rannalla että kaukana sisämaassa. KUVA: Liselott Nyström Forsén

Näetkö kuvassa pellon täynnä pyöreitä kiviä? Näyttivätköhän dinosaurusten munat tällaisilta? Kuvan mukulakivet muodostavat pirunpellon. Ennen ajateltiin, että piru on viskonut kiviä ympäriinsä.

Sanottiin myös, että vain piru jaksaa kyntää kivisen pellon. Mitenköhän pirunpellot ovat syntyneet?

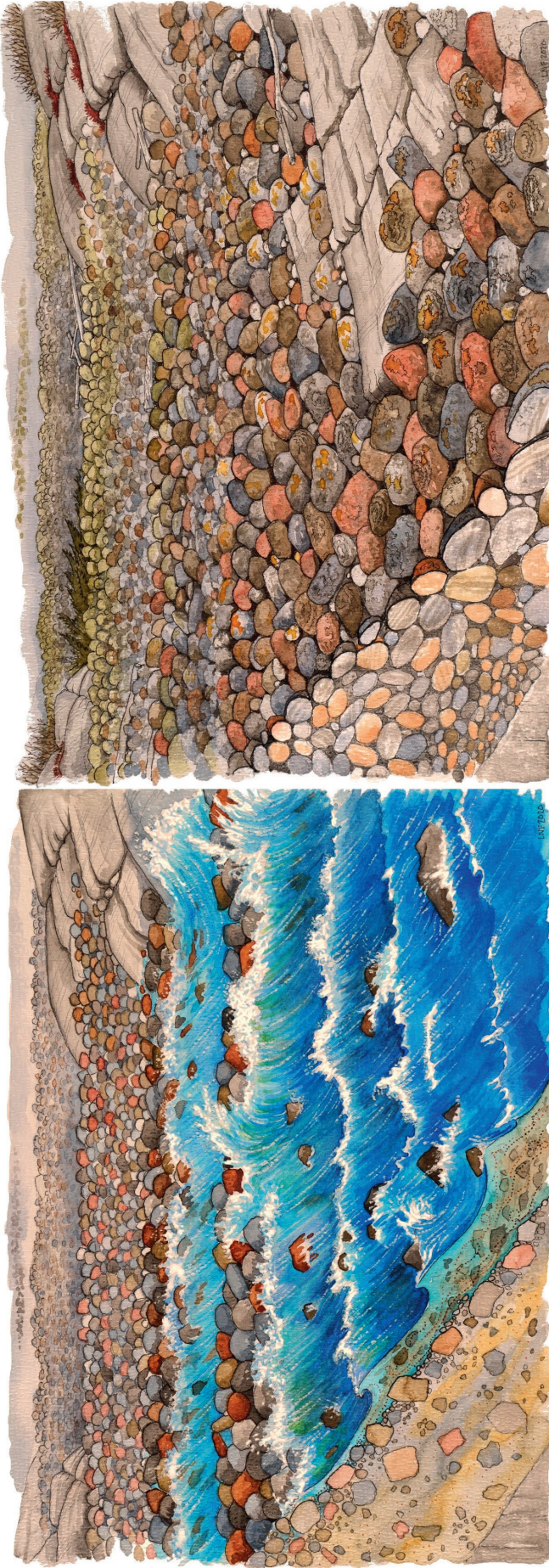
Viimeisen jääkauden aikana koko Suomea ja Ruotsia peitti paksu jääkerros. Raskas jää painoi maankuorta alaspäin melkein 1 000 metriä, ja paljon maata oli syvällä merenpinnan alapuolella. Kun jää sulii, raskas paino hävisi ja maankuori alkoi taas kohota. Jää oli jättänyt jälkeensä paksun moreenikerroksen, joka peitti maata. Kun maa kohosi vedenpintaan, rantaan iskeytyi suuria aaltoja. Kaikki moreenin hienojakoinen aines, esimerkiksi hiekka ja sora, huuhtoutuivat aaltojen mukana merenpohjaan. Isommat ja painavimmat kivet pyörivät ja vierivät ympäriinsä ja hioutuivat toisiaan vasten, kunnes niistä tuli pyöreitä ja sileitä. Näistä kivistä muodostui pirunpelto.

Sekä Merenkurkun saaristossa että Korkearannikolla syntyy edelleen uusia pirunpeltoja, kun uutta maata nousee merestä maankohoamisen myötä. Samaan aikaan ”vanhat” pirunpellot jäävät yhä kauemmaksi rannasta. Siksi pirunpeltoja on sekä merenrannassa että keskellä metsää tai vuorilla.

Seuraavalta sivulta näet, miten pirunpelto muodostuu.

JÄÄKAUSI on ajanjakso, jolloin on niin kylmä, että suuri osa maata on jään peitossa. Jää ei sulaa edes kesällä.

MOREENI on sekoitus savea, hiekkaa, soraa, kiviä ja lohkareita, joita mannerjäätikkö aikoinaan irrotti.

1) Rannalla on sekoitus kiviä, soraa ja hiekkaa.
Aallot huuhtovat pois kaikki pienet kivet, soran ja hiekan.

2) Monien vuosien jälkeen kivet ovat hioutuneet pyöreäksi.
Maankohoaminen nostaa ne yhä kauemmaksi vedestä.
Nykyään rannan kiviä löytyy vuorilta ja metsästä.

Näin syntyvät pirunpellot. Aallot vierittävät kiviä edestakaisin, kunnes ne ovat sileitä ja pyöreitä.

KUVITUS: Liselott Nyström Forsén